SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятайте про Україну!

VOL. XCV. No. 107. JERSEY CITY and NEW YORK. WEDNESDAY, JUNE 8, 1988 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. СЕРЕДА, 8-го ЧЕРВНЯ 1988 Ч. 107. РІК XCV.

У ЧЕРВОНОГРАДІ ВІДКРИЛИ ЦЕРКВУ

Львів (тел.). — У квітні ц.р. всі українські газети вільного світу надрукували вістку „Домоглися відкриття церкви", що її передала Українська Центральна Інформаційна Служба (УЦІС). У ній говорилося, що мешканці міста Червонограда (колишній Кристинопіль) на Львівщині „одержали дозвіл на відкриття і вживання власної церкви для релігійних потреб".

З України надійшла вістка, що в неділю, 5-го червня, в Червонограді відбулося посвячення нової церкви і була відправлена перша Служба Божа. Відправа тривала від 11-ої до 5-ої години. Церква була заповнена вірними не лише Червонограда, але й навколишніх сіл, які прибули на таку небуденну подію.

У приміщенні, де нині відкрито церкву, був колись польський костел. Коли на початку 1950-их років Кристинопіль, перейменований у 1953 році у Червоноград, згідно з договором Польщі з СССР, віддали Україні, колишній костел був перетворений на склад меблів. Багато років мешканці міста добивалися відкриття церкви, збирали тисячі підписів і відсилали до Москви, але безрезультатно. На початку 1980-их років біля теперішньої церкви у неділі і свята збиралися тисячі червоноградців, співали релігійні пісні. Міліція намагалася всіма способами перешкодити цим зібранням, загороджувала автобусами місце, де збиралися люди. Але вірні міста, яке нині має 70,000 мешканців 43-ох національностей, і далі добивалися дозволу відкрити церкву.

Приміщення ще повністю не відремонтоване, в ньому ведуться малярні роботи, але люди, не вірячи своєму щастю, вирішили офіційно відкрити церкву, посвятивши її. Сотні людей різних національностей вносять свої пожертви, щоб якнайскорше закінчити ремонт нової святині.

У КАТЕДРІ СВ. ПАТРИКА ВЕЛИЧАВО СВЯТКУВАЛИ 1000-РІЧЧЯ ХРИСТИЯНСТВА В УКРАЇНІ

Ню Йорк (О. Кузьмович) — В суботу, 28-го травня ц.р. в пополудневих годинах, тисячі вірних, українців і неукраїнців, заповнили тут римо-католицьку катедру св. Патрика в очікуванні Архиєрейської Богослужби для відзначення Тисячоліття Християнства в Україні.

Вже довго перед означеною годиною з'їхалися українці не лише з Ню Йорку, але й довколишніх парафій зі своїми парохами з корогвами, багато з них у вишиваних сорочках, а всі у святковому і піднесеному настрої. В год. 5-ій по полудні оформився на 50-ій вулиці, заповненій сотками цікавих глядачів, урочистий похід на чолі з господарем свята Кардиналом Джаном О'Коннором, архиєпископом Ню Йорку, і Кардиналом Агостіно Касаролі, державним секретарем Ватикану, численними архиєпископами, єпископами та представниками усіх церков, наших парафій та організацій громадських і ветеранських, молодечих зі своїми прапорами, які очолював головний командир американських католицьких ветеранів Микола Ривак.

В поході взяв участь голова Метрополітального Комітету 1000-річчя Християнства в Україні адвокат Роман Гуглевич, який був співорганізатором свята.

На порозі катедри привітали найвищих достойників Церкви українським звичаєм хлібом і сіллю та іконами Почаївської Матері Божої і св. Михаїла, патрона Києва, представники дієцезальної української родини, Ігор Длябога з дружиною Лідією і дітьми та Любов Волинець зі синами, як також провінціялка Сестер Служебниць мати Джонефер. Слово привіту виголосив о. Іван Терлецький, діловий голова Епархіяльного Комітету Тисячоліття.

Під святочний спів злучених хорів церкви св. Юра, св. Михаїла в Йонкерсі і парафії Успенія Пресвятої Богородиці в Перт Амбой, під орудою проф. Івана Хомина довгим походом пройшли до престола всі представники духовенства у своїх святочних шатах і засіли на призначених їм місцях.

Серед них були: Митрополит Української Католицької Церкви в ЗСА Стефан Сулик, Архиєпископ Ренато Мартіно, постійний обсерватор Ватикану в ОН, Єпископ Волтер Киртіс,

Кардинал Дж. О'Коннор, Кардинал А. Касаролі, Владика В. Лостен, Митрополит С. Сулик; монс. І. Сквілер, о. мітр. Е. Монастирський, о. шамбелян Л. Моско, о. В. Заверуха, генеральний вікарій о. П. Пащак і о. шамбелян Федорчук стоять перед катедрою св. Патрика.

(Фото: д-р Р. Голіят)

(Закінчення на стор. 3)

ПРЕЗИДЕНТ Р. РЕҐЕН ГОВОРИТЬ ПРО „НОВІ МОЖЛИВОСТІ" В СССР

Вашінгтон. — Президент Роналд Реген, виступаючи на міжнародній конференції продуцентів і спеціялістів природного газу заявив у понеділок, 6-го червня ц.р., що він бачить нові можливості в Совєтському Союзі після приходу до влади Михаїла Горбачова і поступового введення ним нової політики гласности і перебудови, які включають також поширення загальної свободи для народів в СССР, толеранції до проблем прав людини, іншого підходу до політичних в'язнів, проблеми, яка все ще не розв'язана не тільки в Совєтському Союзі, але також в багатьох інших комуністичних й некомуністичних державах світу.

Не зважаючи на оптимізм Президента ЗСА і дещо інший його підхід до оцінки комуно-московської імперії і її керівників, він все ще перестерігав присутніх бути обережними в оцінці відносин в СССР, бо сьогодні ще заскоро говорити про дійсні зміни, а головно демократичний напрям у політиці совєтських керівників. Переходячи до оцінки досягнення конкретних цілей під час вершинної конференції, президент Р. Реген був задоволений своєю зустріччю з численними представниками дисидентського руху і так званими „рефюзниками", людьми, яким режим на протязі багатьох років відмовлявся видати візу на виїзд за кордон. Також зустріч з багатьма совєтськими громадянами на вулицях міста і при інших нагодах дали йому нагоду сказати їм декілька слів правди, скріпити їхню надію на краще завтра і на повну свободу, якою повинні користуватися усі народи світу.

Р. Реген свідомий того, що його четверта зустріч з генеральним секретарем ЦК КПСС була радше продовженням приязного діялогу під час якого змінились тільки зв'язки дружби і співпраці, не кажучи про декілька корисних договорів, що їх в Москві підписали державний секретар Джордж Шулц і міністер закордонних справ СССР Едуард А. Шеварднадзе. Очевидно, в Москві була мова між Р. Регеном і М. Горбачовим про можливість редукції на 50 відсотків стратегічної нуклеарної зброї, але ці справи обмірковувались тільки в теоретичній площині, без висування конкретних пропозицій. Президент ЗСА радше наслідував у Москві М. Горбачова під час його перебування у Вашінгтоні — більше слухав, приглядався, а менше пропонував.

Деякі, а між ними також колишній президент Джералд Форд, були заскочені змінною поставою Президента ЗСА до керівників СССР і їхньої нібито нової політики більш відкритого суспільства. „Ми його радше знали, як твердого антикомуніста, а не людину, яка може йти на компроміси з комуністами", — заявив Дж. Форд і додав: „я думаю, що людина живе і вічно вчиться".

При тій нагоді президент Р. Реген поділився з присутніми деякими досягненнями з ділянки регіональних справ, а головно полагодження конфліктів в Афганістані, Анголі, Камбоджі, менше в Центральній Америці. Він не сказав зібраним, що коли у Москві агенти КГБ брутально поводились з публікою, відштовхуючи її, відбирали транспаранти тощо. Президент ЗСА заявив одному із своїх помічників: „я думаю, що Совєтський Союз все ще є тоталітарною поліційною державою".

М. Душник очолює Республіканську жіночу організацію

Ню Йорк. — Марію Душник, яка є почесною членкою Головного Уряду Українського Народного Союзу, нещодавно вибрано головою Республіканських жінок-підприємців. Цю організацію заложено в 1926 році в Ню Йорку, як організацію жінок-підприємців і професіоналісток. Це єдина республіканська організація жінок-підприємців у ЗСА.

М. Душник

Завданням цієї організації є брати участь у політичному житті країни, стейту й міста, підтримувати принципи Республіканської партії в місті й стейті Ню Йорк і допомагати у виборах на громадські пости республіканцям, що мають найкращі кваліфікації.

Республіканські жінки-підприємці відбувають періодично свої засідання, на яких промовці з досвідом у поодиноких питаннях інформують членів організації про біжучі справи. На останніх зборах виступала борець за волю Нікарагуа — жінка, що активно працює над розміщенням біженців з Нікарагуа, що втекли від комуністів; юрист-автор, який остерігав перед глобальною загрозою комунізму і жінка-автор та консервативна активістка з Південної Африки, яка уважає, що упадок Південної Африки безпосередньо відіб'ється на безпеці ЗСА.

У 1968 році М. Душник запросила д-ра Лева Добрянського з доповіддю до Республіканських жінок-підприємців, доповідь якого була одною з найбільш успішних, з огляду на зацікавлення в його темі про „Комунізм", який податний на зранення".

Організація Республіканських жінок-підприємців має у своєму складі: амбасадора, адвокатів, лікаря, музику, вчителів, адміністраторів і жінок, активних в різних підприємствах.

М. Душник є також першою заступницею голови Нюйоркської республіканської спадщинної ради.

Відкривається виставка праць Р. Василишина

Філядельфія. — Тут від 11-го червня до 31-го липня ц.р., в музеї Порт оф гісторі який знаходиться в Пенс Лендінг, відбуватиметься ретроспективна виставка праць-мистця Романа Василишина п. н. „Зображення та уявлення". Ця виставка включатиме 85 мистецьких праць — картин, скульптур, дереворитів і гравюр, виконаних впродовж останніх 35 років.

Роман Василишин народжений в Чорткові, Західня Україна, 1926 року, мистецтво почав студіювати ще перед виїздом до Америки в Політехнічному інституті в Мюнхені, а закінчив його бакаляврeатом красного мистецтва у 1958 році в Темпл університеті у Філядельфії.

В картинах Василишина завважається сильний вплив його українства та широкого подорожування по країнах Европи. Р. Василишин виставляв свої праці в Парижі, Ню Йорку, Філядельфії, Чикаго, Вашінгтоні, Бостоні та в Канаді.

Години відвідин — середа до неділі включно, від 10-ої ранку до 4:30 по полудні. Вступ 2 дол. для дорослих і 1 дол. для дітей. За точнішими інформаціями можна телефонувати на число (215) 925-3804.

В Москві почались святкування 1000-ліття Християнства „на Русі"

Москва. — Агентство Асошієйтед Пресс інформує, що в неділю, 5-го червня ц.р., тут відбулася церемонія започаткування відзначень 1000-ліття Християнства в Україні (в оригіналі „на Русі") відправленням торжественної Архиєрейської Служби Божої з участю Патріярха Пімена і покладення вінка репрезентантами Церкви під пам'ятником невідомого вояка, збудованого коло Кремля.

„Ми є щасливі, що наш ювілей співпадає з періодом гласности і перебудови, який напевно буде записаний золотими буквами в історії нашої країни і Церкви", — заявив представник Російської Православної Церкви, київський Митрополит Філарет на ювілейному обіді влаштованому для представників Церков, які прислали свої делегації на ці святкування до Москви.

В інформації говориться, що приблизно 500 релігійних представників із понад 100 країн світу, включно з чисельною і високою делегацією Ватикану, яку очолює державний секретар Кардинал Агостіно Касаролі, беруть участь в офіційних святкуваннях. Усі вони взяли участь у згаданій Літургії яка правилась в Москві в Катедрі св. Волохрища з участю Патріярха Пімена. Совєтська телевізійна сітка показала декілька кадрів з цієї відправи і з церемонії покладення вінків. Кілька тисяч вірних виповнили катедру, а також облягали її довкола, бо вона не була спроможна вмістити усіх зацікавлених. Співав до Богослужби великий чоловічий хор. У Москві на протязі 20-ох хвилин дзвонили дзвони в усіх церквах. Це мабуть перший раз після жовтневої революції режим дозволив на таку релігійну параду, може навіть з огля-

(Закінчення на стор. 3)

Наукова Рада при СКВУ влаштовує термінологічну конференцію

Кент, Огайо (НР). — У п'ятницю, 24-го червня ц.р., відбудеться третя з черги наукова сесія спонзорована Науковою Радою при СКВУ, присвячена термінологічним проблемам історії України в контексті відзначення 1000-ліття удержавлення християнства в середньовічній Україні. Ця сесія відбудеться під час 7-ої річної конференції Української науково-дослідної програми в Іллинойському університеті в Шампейн, Ілл.

Доповідь-впровадження до конференції п. н. „Значення термінології в історичних дослідженнях" виголосить її організатор д-р Любомир Винар (Кентський стейтовий університет), голова Наукової Ради і УІТ. Проф. д-р Олександер Баран (Манітобський університет) доповідатиме про латинську і італійську термінологію, пов'язану із середньовічним періодом історії України, проф. д-р Юрій Книш (Манітобський університет), виголосить доповідь про „Мілленіюм християнізації України і проблеми історичної термінології" проф. д-р Теодор Мацьків (Гайдельберзький університет) обговорить питання німецької історичної термінології відносно 1000-ліття хрищення України і середньовічної української історії; проф. д-р Олександер Сидоренко (Арізонський стейтовий університет) доповідатиме про історичну термінологію в американських і західніх високошкільних підручниках історії Східньої Европи відносно середньовічного періоду історії України.

На головного коментатора доповідей запрошено проф. д-ра Петра Біланюка (Торонтонський університет).

В АМЕРИЦІ

ЦЕРЕМОНІЯ ВРУЧЕННЯ театральних нагород „Тоні" відбулася в Ню Йорку у „Мінскоф театрі" у неділю, вечором, 5-го червня ц.р. де найбільше нагород здобула оперетта „Оперна примара", бо аж сім, включно з нагородою найкращої постановки сезону. У категорії драм перше місце припало „М. Баттерфляй" авторства Дейвида Генрі Гванга. „Все є допускаємe" („Anything goes") оперетка з 1930-их років авторства Кол Портера дістала перше місце в категорії відродження. Майстром церемонії цієї 42-ої з черги роздачі нагород була відома акторка Анджела Ленсбиррі.

БРАТ КОЛИШНЬОГО ПРЕЗИДЕНТА Джиммі Картера, Билли, прибув до Бетесди, Мд. де лікарі з Крайового інституту дослідів рака будуть пробувати його лікувати і посилити його імунітетну систему. Билли Картер хворіє на рака підшлункової залози, вже від вересня минулого року і, **як сам заявляє це його „остання можливість на** видужання, крім молитви, що я також пробую".

ЗГІДНО ЗІ ЗВІТОМ Державного департаменту, виготовленого для Конгресу ЗСА, справа людських прав в Совєтському Союзі значно поправилася в останніх шістьох місяцях. Але рекорд СССР дальше залишає багато до побажання, не зважаючи на те, що еміграція продовжується більш пожвавленим темпом, хоча є обмежена виключно до вірменів, жидів і німців. У позитивному тоні говориться про те, що поширились можливості більшої свободи в пресі та виданнях як приклад наводиться дозвіл на видання твору Бориса Пастернака „Доктор Живаго" і книжку Дж. Орвелла „Хутір тварин". Погано виглядає справа політичних і релігійних в'язнів, а також продовжуються несподівані домашні обшуки, майже виключно в прибалтійських країнах і в Україні.

В ЧИКАГО АМЕРИКАНСЬКА медична асоціяція перевела опит поміж лікарями в справі припинення всяких штучних підсилень у безглядно хворих пацієнтів. Як виявляється, 80 відсотків американських лікарів з 1,500 опитуваних підтримують думку, щоб невиліковально хворим пацієнтам і за згодою їхніх родин дати змогу вмерти в спокої, без штучного підсилення різнородними апаратами.

У СВІТІ

ПРИБЛИЗНО 80 ОСІБ взяли участь у демонстрації в Москві, метою якої було ще більше розголосити вимогу академіка Андрея Сахарова, щоб режим звільнив усіх політичних в'язнів з тюрем, концтаборів, психіятричних заведень КГБ і таборів примусової праці. Демонстранти несли піднесені вгору виписані плякати з написами: „Свободу для політичних в'язнів", „Свобода є неподільна" та інші. Кілька десятків міліціонерів приглядались демонстрантам, агенти КГБ фотографували їх зблизька і здалека, але до зудару між демонстрантами і міліцією не дійшло і нікого не заарештували. Міліція, очевидно, не допустила демонстрантів вийти на Красну площу, але дозволила їм проходжуватись біля будинку міської управи.

КУБИНСЬКИЙ ДИКТАТОР Фідель Кастро, реагуючи на звернення Кардинала Джана О'Коннора, архиєпископа нюйоркської дієцезії, який, як відомо, недавно відвідував „острів свободи", погодився звільнити майже усіх політичних в'язнів і дозволити їм виїхати до З'єднаних Стейтів Америки. „Приблизно два тижні тому амбасадор Куби до Організації Об'єднаних Націй передав мені листу, яка включала кількасот прізвищ і підкреслив, що це все політичні в'язні, які незабаром будуть звільнені з тюрем і таборів примусової праці", — заявив Кардинал О'Коннор кореспондентам. 385 осіб, з усіх 429 політичних в'язнів, які перебувають у в'язницях на Кубі будуть звільнені, а одиниці вже прибули до Маямі на Флориді. Нюйорський Кардинал, який полетів до Совєтського Союзу, щоб там долучитись до ватиканської делегації, яка бере участь у ювілейних святкуваннях 1000-ліття „Християнства на Русі", не знав ще тоді коли кубинці будуть звільнені.

ПІД ЧАС ЗАСІДКИ комуністичних партизанів на Філіппінах знову загинуло 16 вояків урядової армії. В офіційному повідомленні з Манілі говориться, що військова частина відбила атаку партизанів, застріливши на місці випадку більшу кількість комуністів, які в останньому часі збільшили свої атаки на військові колони, влаштовуючи проти них засідки. Міністер закордонних справ Філіппін Рауль Мангляпус заявив і рівночасно обвинуватив одну не названу ним европейську державу, яка інтенсивно почала допомагати комуністичним партизанам на Філіппінах.

ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ ВЕРХОВНИЙ СУД підтвердив рішення нижчої судової інстанції про депортацію американського громадянина палестинського походження Мубарака Авада, який, згідно з обвинуваченнями ізраїльського прокуратора, займався недозволеною діяльністю, а саме виготовленням пропагандивної літератури для палестинців на окупованих землях. Верховний суд відкинув відклик Авада і заявив, що народжений в Єрусалимі натуралізований американець наніс багато шкоди безпеці Ізраїля і причинився до збільшення заколотів на західньому березі ріки Йордан і в смузі Гази. Рішення Верховного суду наступило напередодні приїзду до Ізраїля державного секретаря Джорджа Шулца, який запротестував проти примусово депортації американського громадянина без поважної причини. „Я не є розчарований рішенням ізраїльского суду. Такого рішення я сподівався і воно не зупинить мене у дальшому змагу за права палестинського народу", — заявив Авад кореспондентам.

Ватикан випускає серію марок з нагоди Тисячоліття

Ватикан. — Філателістичне бюро Ватикану у брошурці, яку видають для філателістів, подало до відома, що 16-го червня ц.р. появиться серія пам'яткових марок для відзначення 1000-ліття Хрищення Київської Руси.

Марки появляться тиражем 500,000 повних серій. Кожна серія складається з трьох марок вертикального формату розміром 30x40 мм. Вони є надруковані поліграфічним інститутом та монетним двором італійської держави на білому крейдяному папері, ротоґравюрним способом в кольорах, по 20 в кожному аркуші.

Серія — це три марки, кожна з іншою тематикою і трьома різними цінами — 450, 650 і 2,500 лір на загальну суму 3,600 лір з бічними написами „Мілленіо батессімо деллa Рус' де Київ". На горі є ціна марки, а в долині „Посте Ватікане". На марках зображено: 450 лір — ікона князя Володимира Великого з XV століття, 650 лір — це собор св. Софії в Києві, 2,500 лір - Оранта з собору св. Софії в Києві.

Дальше в брошурі є опис, що „київський князь Володимир Великий в 988 році проголосив християнство офіційною релігією своєї держави, яка в історії є знана під назвою Київська Русь, що розположена на берегах ріки Дніпро у Східній Европі". Головним містом тоді був Київ, теперішня столиця України. Неслов'янські народи називали цю територію Рось, Россія (греки) або Руссія чи Рутенія (латинці), — сказано в описі.

Дальше подано, що християнізація Руси на теперішній території України розпочалася вже в перших століттях по Христі, в її південних частинах, а зокрема на Криму та вздовж берегів Чорного моря, де згідно з легендою навчав св. апостол Андрій.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК
FOUNDED 1893
Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200
Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00. Change of address — $1.00. Make check or money order payable to: Svoboda
Postmaster: Send address changes to:
Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036
Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.
Статті і дописи підписані авторами не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою.
За зміст оголошень Редакція не відповідає.
Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси $1.00
Чеки і money orders виставляти на „Svoboda"
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Балянс конференції у Москві

Можна би схарактеризувати четверту з черги конференцію на вершинах Рональда Реґена і Міхаіла Ґорбачова українською народною приказкою „з великої хмари, малий дощ". А проте, це було б спрощенням проблеми. Бо ця п'ятиденна візита Реґена у Москві і всі зв'язані з нею церемонії та імпрези все ж складалися не тільки з самих неґативів, а були між ними позитиви. Найбільшим неґативом було те, що не здійснилося заповіджене в грудні минулого року у Вашінґтоні підписання другого договору, цим разом про редукцію на половину існуючих атомових ракет на далеку віддаль. І хоч у цій справі продовжуються переговори фахівців у Женеві і хоч західні коментатори твердять, що Ґорбачов волів би підписати такий договір із Реґеном, до якого вже „привик", як із невідомим йому наступником Реґена, проте на перешкоді стоїть головна причина, яка існує від 1949 року, від заснування західнього бльоку НАТО, а може від Жовтневої революції у 1917 року, коли до влади прийшли большевики: взаємне недовір'я взаємна підозра і патологічний страх большевицької верхівки, що Америка завжди є „ворогом число 1", бо завжди плянує напад на Совєтський Союз.

Позитивом було підписання в урочистому настрої згаданого договору про редукцію ракет на коротку віддаль, підписаного у грудні минулого року, але ратифікованого Сенатом щойно тоді, коли Реґен зупинився в дорозі до Москви у Гельсінках у Фінляндії. Позитивом був перший в історії 45-хвилинний виступ американського Президента перед студентами, його зустріч з професорами, з дисидентами, його відвага раз-у-раз голосно підкреслювати потребу людських і громадських прав для громадян кожної країни, його оптимізм, що буде збережений мир на базі покращення відносин між ЗСА і СССР. Це не подобалося Ґорбачову, він дипломатично заявив, що арґументи Реґена його „не переконують" і дав виразно пізнати, що це „внутрішня справа" Совєтського Союзу, яка в ньому система.

Дуже контроверсійною і дискусійною є справа, чи мудро і правильно сказав Роналд Реґен, що він відмовляється говорити в майбутньому про СССР, як про „злющу імперію". Контроверсійною і дискусійною є ця справа, бо дискусійним і дуже сумнівним є твердження, що продиктовані совєтським КҐБ гасла Ґорбачова „гласність і перебудова" так уже змінили всю настанову, ввесь характер і основну політику СССР, що він перестав бути „злющою імперією". Деякі совєтологи твердять, що треба найменше 50 років, щоб все воно змінилося, — а до того часу не буде Ґорбачова і його однодумців та може дуже швидко прийти знову до влади якийсь новий Брежнєв.

Будучи об'єктивним, не можна злегковажити на сто відсотків факт, що у зв'язку з перебуванням Реґена у Москві перший секретар компартії СССР вперше від 1917 року перевів поверх одногодинну пресову конференцію для місцевих і закордонних журналістів і допустив такі запити, за які його попередника негайно арештували б смільчака. Не можна теж цілком знецінити факт, що Реґен і Ґорбачов проходжувалися по Красній площі у Москві і виразно ввесь час маніфестували свою „приязнь". Хай вона буде і в „лапках", але такі маніфестації є ствердженням покращання відносин між двома суперпотугами і це таки дає підставу твердити, що обидві суперпотуги не хочуть зудару і що того зудару ще довго не буде.

Ронапд Реґен напевне стрінеться в Америці з гострою критикою від правого консервативного крила своєї партії. Але його престиж безумовно зріс, тим паче, що в поворотній дорозі він зупинився у Лондоні, де був на чаю у королеви Єлізавети та на довшій діловій розмові з прем'єром Марґарет Тачер, яка одобрює політику злагіднювання, а не загострювання відносин у світі. Дежавний секретар Джордж Шулц зупинився у Брюсселі для поінформування членів НАТО.

Усе це епізоди конференції у Москві, яка таки перейде до історії, як поважна міжнародна подія. А коли це вже була остання зустріч Реґена з Ґорбачовим, то це для людей у широкому світі, та зокрема для американських громадян, невелика втрата.

Микола Бараболяк

АЗЕРБАЙДЖАН-ВІРМЕНІЯ: КОНФЛІКТ МІЖ СУСІДАМИ

Останніми місяцями наша преса присвятила чимало місця подіям в Нагірному Карабаху. Мешканці цієї вірменської автономної области в складі Азербайджанської ССР вимагають, щоб цей район включити у Вірменську ССР. Ми добачуємось у цьому конфлікті доказів колоніяльної політики Кремля і нехтування принципом самовизначення народів. Один наш визначний публіцист писав недавно, що заворушення у цьому районі і ворожнеча між вірменами й азербайджанцями, то результат московської політики „діли і пануй", що суґерує, що ці заворушення Москві понутру. Дуже поверховний висновок, спертий на незнанні фактів. А й наша політика вимагає, щоб оцінювати події у світі, а в СССР зокрема, тверезо, не загороджувати наше політичне мислення трафаретами. Про віщо йдеться в цій анімозії між тими двома підколоніяльними народами Москви?

Вірменія була часово незалежною державою, коли ще не було у світі чутки не то про Московію, але навіть про київську Русь. Азербайджанці були переважно під пануванням Персії з котрими їх в'яже шіїтське релігійне вірування. Шіїтський іслям їм теж спільний із Туреччиною, під яких контролем вони жили на початках цього сторіччя. Відомі світові переслідування християнських вірменів турками особливо в час Першої світової війни, коли то турки мали вирізати до півтори мільйона вірменів. Частина переслідуваних іслямом вірменів поселилась, спасаючись від турків, у горах нинішнього Нагірного Карабаху, які досі були заселені переважно пастухами татарського кореня, шіїтського вірування. Нині живе там біля 137,000 християн-вірменів та 37,000 азербайджанців (татарів) шіїстського віровизнання.

Цих азербайджанців єднає з хоменіївськими шіїтами Ірану давна приналежність перської імперії, а характеризує їх та сама шіїтська нетерпимість і завзяття. Їх ворог число один, то не, як для нас москаль, а християнин-вірменин. На території Карабаху вірменин це „зайда", бо вірмени появилися на шіїтських землях щойно, як згадано, недавно. Вірмени народ висококультурний. Їх тільки біля 3 мільйони у Вірменській ССР, та найменше вдруге стільки на Заході, головно в ЗСА. Вони — бизнесмени. Відси їх впливи.

Дня 20-го лютого ц. р. Верховна Рада Нагірно-Карабахської АСР схвалила 110 голосами „за", а тільки 17 „проти", приєднати цю автономну республіку до Вірменської ССР, виходячи з Азербайджанської ССР. Ця ухвала заскочила Кремль. Совєтське пресове агенство ТАСС заявило, що ця постанова „невідповідальна" і шкідлива для заінтересованих народів. В Єревані зачались демонстрації. Приїхав туди заступник члена Політбюра Долгіх і переконував в ім'я Горбачова, що ідея не на часі, що ці заходи можуть пошкодити перебудові, а це основне завдання в цей момент. Переконав, що демонстрації треба припинити і вміжчасі передумати; як питання мирно розв'язати. Це заворушило азербайджанців. Перший секретар Азербайджанської ССР — Багіров відвідав промислове містечко Агдам. Виглядає, що не переконав азербайджанців прийняти ситуацію без емоцій, бо 22-го лютого банда азербайджанців рушила походом на столицю автономної Нагірно-Карабахської республіки Степанакерт. Прийшов погром вірменів, на який азербайжанська міліція не реагувала. Це зчерги знову змобілізувало вірменів. У демонстраціях у Єревані брало участь уже до мільйона учасників. Ситуація стала насправді ґрізною. Перші секретарі партії обох союзних республік — Демірчіян і Багіров — пішли в дубину. Конфлікт між азербайджанцями і вірменами, більш релігійного, чим національного характеру мусить бути розв'язаний, але доперва, коли обидва народи визволяться від спільного ворога, у переговорах між ними.

Як може наш визначний публіцист писати, що Москва цькує у тому випадку вірменів проти азербайджанців і навпаки? В інтересі Кремля є, щоб була згода і гармонія в „соціялістичній родині", щоб вони могли легше деклямувати про повну розв'язку національного питання. Коли б навіть прийшлось їм на найближчій конференції партії внести деякі поправки в „ленінську національну політику", то радше в сфері рівности мов, а не заторкувати питання кордонів між союзними республіками...

Кремль не мав би безумовно нічого проти того, щоб „на прохання Верховних Рад Вірменської і Азербайджанської ССРеспублік вдоволити бажання населення Нагірно-Кабарахської АСР і перенести її в склад Вірменської ССР". Яка для Кремля різниця чи контролювати той район через Баку, чи Єреван? Заковика в тому, що вдоволити бажання вірменів, то відкрити скриньку Пандори не так у полі національних аспірацій народів СССР, як наразити собі цілий не тільки шіїтський, але мусулманський світ в цілому. Татарські шіїти Азербайджану — це рідні брати шіїтів Хомейні, які вже понад вісім років із нечуваною жорстокістю і ненавистю мордують своїх братів шіїтів в армії Іраку (треба тямити, що населення Іраку в більшості шіїтське теж). Коли пишу ці рядки сирійська армія займає південні передмістя Бейруту, де останніми тижнями Гезбуля — шіїти в рукопашній боротьбі за впливи з Амалі-шіїтами вислали на лоно Аллаха біля 400 вбитими, не рахуючи ранених. Перенести Нагірно-Карабахський район під владу Вірменії, то змобілізувати проти Вірменії іслямські народи Туркестану, Узбекістану інших іслямських азійських республік, а це для Кремля було б справжньою проблемою в час перебудови. Важко було б пустити у рух апарат чекістів, не згадуючи вже про те, чи і чекісти дали б собі раду з шіїстськими фанатиками.

На мій розсуд вірмени діють дещо непродумано. Всі сили треба нині сконцентрувати на фронті боротьби з московським екпансіонізмом і колоніялізмом, а не розпалювати сусідські пристрасті, які б оправдані граничні спори між під'яремними народами не були. Схвалювали б ви, коли б, наприклад, лотиші зачали нині драчку з литовцями чи естонцями на тлі якихось територіяльних претенсій? Підкорені Москвою народи мусять нині сконцентрувати всі зусилля на поборювання спільного ворога, а не зачинати сусідські спори, особливо коли арбітром мав би бути той ворог. Знаючи завзятість шіїтів, можна собі уявити, які були б наслідки, коли б карабахський район прилучено до Вірменії. Хтозна чи не прийшло б знову до такої різні, як у час Першої світової війни. Азербайджанські шіїти воювали б у горах, як їх брати в Афганістані, а азербайджанців двічі тільки, що вірменів. Рахують вірмени, що совєтські війська охороняли б їх. Чи в тому є глузд? А інакше годі собі вияснити, чому якраз тепер хочуть зводити порахунки з сусідом, який під таким самим російським ярмом, як вони?

Іван Кедрин

У пошуках за архівами до твору про Митрополита Андрея

У минулому році появилася у видавництві Морського інституту в Аннаполісі, Мериленд, люксусово видана англомовна книжка „Адмірал Вілліям Шепгерд Бенсон", перший шеф морських операцій". Авторкою була Марія Клячко, яка отримала ступінь доктора філософії в Коломбійському університеті у Ню Йорку за працю про суперництво і співпрацю американської і англійської морської фльоти. Авторка, глибоко релігійна, звернула увагу на особу адмірала Бенсона, протестанта, який перейшов на католицизм і став йому вірний все своє життя. Крім цього, студіюючи у Колюмбійському університеті Марія Клячко знайшла у тамошніх архівах документ про участь адмірала Бенсона на мировій Версальській конференції 1919 року, в якому говорилося про дебати над визнанням української самостійної держави. Книжка д-р Марії Клячко, яка збирала до неї матеріяли протягом 15-ти років, знайшла голосний відгук в американських військових колах, як своєрідна революція, і найвищі американські чинники віддячились авторці признанням її різних почестей. Так, наприклад, вона стала членом Ради Морської Ліги ЗСА з осідком в Ню Йорку — одинока українська людина у такій установі, — її запросили на 14-ту зчерги конвенцію Морської історичної преси у Морському військовому коледжі в Нюпорті, 21-го-22-го квітня цього року з участю теперішнього шефа морських операцій адмірала Троста. Вступне слово до цієї книжки з найбільшими похвалами написав адмірал Арлій Бирк. Помер адмірал Бенсон на 76-му році життя у 1932 році у Вашінгтоні і похоронено його з найбільшими почестями на військовому цвинтарі в Арлінгтоні, Вірджінія.

Про цю книжку д-р М. Клячко були обширні інформації в українській пресі, головно у „Свободі" та „Українському Тижневику". Д-р Роман С. Голіят у своїй обширній рецензії (гляди „Свобода" чч. 84 і 85 з 5-го і 6-го травня 1987 року, згадує м. і. цікаву подробицю, що 106-літня дочка адмірала Бенсона, Марія Краффт, написала Марії Клячко сердечного листа з подякою за такий прегарний пам'ятник, що його Клячко поставила на вічний спомин її чоловікові.

Буваючи часто у Римі Марія Клячко шукала в тамошніх архівах за матеріялами до книжки про адмірала Бенсона, але при цій нагоді перевірила архів ОО Василіян та архів Ватикану, де знайшла багатий матеріял про Слугу Божого Кир Андрея Шептицького. Діставши за посередництвом Верховного Архиєпископа, Кардинала й Патріярха Івана Любачівського приватну авдієнцію у Папи Івана Павла II — вручила йому книжку про адмірала Бенсона та завела розмову про Митрополита Шептицького і його беатифікаційний процес.

Цікаво, що про Митрополита Андрея Шептицького існує розмірно нечисленна література. Найбільш відома книжка д-ра Степана Барана „Митрополит Андрей Шептицький, Життя і діяльність". Мюнхен, В-во „Вернигора" 1947, стор 122. На прикінці цієї книжки внизу написано: „Хто мав би які небудь манускрипти, кореспонденцію з Митрополитом, спомини, світлини з його життя" просимо присла ти на адресу В-ва „Вернигора" для використання і доповнення другого видання монографії". На жаль, такої справді вичерпної монографії до цього часу нема. Є спомини родини Митрополита французькою мовою. Марія Клячко все те, що появилося про Митрополита Шептицького зібрала, перевела теж розмови з різними людьми, які могли дещо цікаве оповісти про великого Слугу Божого і захопилася ідеєю написати про нього власну книгу.

Дізналася, що у Львові є якісь архіви, що стосуються особи Митрополита, особливо щодо його подорожі по Америці у 20-их роках. У Варшаві знаходяться в архівах ближчі інформації про зупинення польськими властями Митрополита у Познані, коли він вертався зі своєї заморської подорожі до Львова.

Дня 1-го червня ц. р. Марія Клячко виїхала до Львова, сподіваючися знайти там матеріяли до своєї книжки про Митрополита. Вона належить до тих науковців, які не задовольняються поверховними джерелами, тільки шукає за щораз новими. Якщо книга д-р Марії Клячко про Митрополита Андрея Шептицького буде така всестороння, повна фактичних даних і написана з таким письменницьким хистом, як книжка про адмірала Бенсона, то це буде не тільки „бест селлер", але справжній княжий дарунок українській науці і Українській Церкві.

Володимир Барагура

УКЦЕРКВА І СССР — ФЕНОМЕН ДАВИДА Й ҐОЛІЯТА

Совєтська сторона висуває різні непереконливі арґументи, або ставить неповажні передумови. Арґументом найбільшого калібру є східне твердження, про, буцім то, добровільну самоліквідацію і влиття УКЦ в Російську Православну Церкву собором в 1946 року голосами представників католицької ієрархії, духівництва та світських делегатів.

До неповажних передумов евентуальної леґалізації належить вимога підпорядкувати УКЦ Римо-Католицькій Церкві — литовському архиєпископові, то знову домагання совєтської сторони до Ватикану усунути „українську карту", яка є перешкодою в екуменічному ділязі.

А вже зовсім абсурдна вимога совєтів, щоб УКЦ порвала з Ватиканом. Це був би самовбивчий крок, бо тоді ця Церква перестала б бути католицькою й зависла б у повітрі...

Але інколи совєти подають єдину справжню причину непоступливости — національний, чи пак у їхньому розумінні „націоналістичний" характер УКЦ. Совєти побоюються, що в УКЦ нерозривно сплетені й пов'язані тісними вузлами релігійно-церковні елементи — глибока віра, висока християнська мораль, прив'язаність до Вселенської Церкви з національними пернями, базованими на віковій традиції, просякнутій християнізмом.

Совєти побоюються, що ця невеличка числом і небагата зовнішніми ресурсами та скромна засобами, релігійно-церковна Установа, але з „націоналістичною" притаманністю, стане посівним зерном, яке може зрушити підстави совєтської імперії та розвіяти леліяну століттями ідею супремації Російської Православної Церкви в формі „Третього Риму" — Московської Патріярхії, а це довело б до розчленування імперії й перекреслило б амбіції й прямування Росії оволодіти світом.

І саме цієї моральної сили, базованої на глибокій релігійності, поєднаній нерозривними вузлами з національними первнями в одно спаяне ціле, панічно бояться совєти, не зважаючи на свою чисельну перевагу в людських ресурсах, мілітарну потугу, атомовий арсенал, тиранську диктатуру й економічний, хоч невміло використаний, потенціял. Заборону леґально діяти УКЦ большевики вживають, поруч мововбивства як засобу русифікації українського народу з метою вбити в ньому бажання самостійного державницького життя.

Цей страх перед УКЦ підказує паралèлю, що її можна окреслити назвою феномену Давида й Ґоліята — голіручного двобою безстрашного ідейного юнака з озброєним до зубів велетнем. У цьому поєдинку витязем став Давид, уособлення правди, справедливости й добра над представником насилля, несправедливости, забріханости, кривди й злочину — Ґоліятом. Тому — „дерзаймо!

Дерзаймо! Факт впертої й рушучої, неподатливої на ніякі заходи й арґументи відмови совєтського уряду й співзвучної з ним Російської Православної Церкви леґалізувати катакомбну Українську Католицьку Церкву, явище для нас болюче й пригноблиєве.

З другого боку цей факт відмови є відрадним показником безмежної моральної сили УКЦ, як галузі Вселенської Церкви. І це повинно сповняти нас гордістю та почуттям вдоволення.

На перший погляд видавалося б неймовірним, а то й комічним явище панічного страху найбільшої поруч ЗСА світової потуги СССР перед мініятюрною УКЦ. Цей психопатичний страх російсько-большевицького колоса перед ліліпутною релігійно-церковною Інституцією українських католиків межує із патологічним психічним схізофренічно-параноїдним станом. Бо нічим іншим не можна пояснити насильно заінсценізованої ліквідації УКЦ в 1946 році та вперто-неуступчивого становища совєтського уряду леґалізувати катакомбну Церкву.

КОМПЮТОРНА ТЕХНОЛОГІЯ драстично змінила спосіб життя американців, а тим самим збільшила небезпеку вгляду в приватне життя кожного. Поодиноко ці компютори не представляють жадної небезпеки, одначе коли ці компюторні системи звести разом, то це творить поважну загрозу. Як каже Роберт Елліс Смит, редактор „Прайвасі Джорнал", саме така загроза існує, бо приватні фірми та установи поєднують ці дані з інформаціями федеральних агенцій, включно з папками Податкового уряду, кредиту, кримінальними даними, якщо такі існують, банковими контами, телефонічними розмовами і медичними даними. Маючи це все зібране разом ці ж агенції за допомогою компюторів зможуть користуватись обширними і точними даними про кожну особу.

Богдан Цимбалістий

ГРОМАДЯНСЬКА ПАСИВНІСТЬ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ

II.

В Америці українські переселенці не здобули майже ніякого політичного впливу, хоч тут вже виросло друге й третє покоління і для них Америка ніяк не є чужою. Багато з них здобуло освіту, належать уже до середньої кляси, деякі навіть розбагатіли. Проте мало хто з них включився в американську політику. Для цього існують певні психологічні причини, про які мова пізніше.

Після Другої світової війни прибула до Америки нова хвиля українських іміґрантів. Між ними було багато освічених осіб. Вони переселилися сюди не в пошуках кращих заробітків, але з політичних причин, отож у величезній більшості не були національно свідомі люди. Проте, не знаючи мови, ані звичаїв цієї країни, вони теж не могли відразу включитися в американське політичне життя. Вони теж не поселилися скупчено. Їхня увага, як увага кожного іміґранта, що через війну втратив багато років, що тепер злидні й недостатки, була скерована на влаштування свого особистого життя, забезпечення родини в новій країні. На участь в американському політичному житті не було часу, ані грошей. Крім того, загальна настанова була на коротке перебування в Америці і скорий поворот в Україну. Увага цієї категорії іміґрантів була зосереджена майже виключно на життя внутрі української громади, хоч були голоси, щоб плисти на „ширші води", а не замикатися у своєму гетто. В той час панував погляд, що швидке включування себе в американське життя приспішить денаціоналізацію молоді.

У міжчасі в Америці виросли українські нові покоління, діти післявоєнних іміґрантів, які здобули освіту в американських школах, які почуваються тут, як „вдома", для яких Америка не є чужиною. Деякі з них займають високі становища в американському економічному й професійному житті. Отож, виглядало б, вони не мають ніяких перепон включатися в американське громадське й політичне життя. Однак так не є. З тих тисяч молодих і середнього віку американських українців ледве кільканадцять, найбільше два, три десятки якоюсь мірою анґажуються в американську політику. Ледве хто кандидує на якісь пости, або анґажується у виборчу кампанію для інших. Так само мало хто з них фінансово підтримує американських кандидатів. Відомо, через таку підтримку, наприклад, жиди здобувають великий вплив на політику Америки.

Можна питатися, скільки наших молодих і середнього віку людей пішло працювати в Корпусі миру, чи анґажувалися в рух за рівні громадські права, в рух за здорове довкілля, або скільки здобуває командні становища у своїх професійних організаціях. Саме, беручи участь в таких загальноамериканських громадських та політичних рухах та організаціях, молоді люди здобувають досвід, роблять знайомства, які пізніше допомагають їм здобувати впливові становища в американському світі.

Ми подивляємо політичні успіхи канадських українців. Проте вони не є такі, якими могли б бути, як стверджує дехто з канадських українців. У своїй доповіді на конференції молоді в Саскатуні (16-го лютого 1985 року) канадський суддя Володимир Тарнопольський давав низку прикладів з власного досвіду на те, як мало канадських українців бере участь у загальноканадських організаціях і через це не мають тих впливів, які могли б там здобути. Він вказував на приклад жидів, які беруть участь в Канаді в таких організаціях, як юнія для громадської свободи, в русі за рівні громадські права і роблять це зі свого особистого зацікавлення й віри в ці ідеї. Коли він став президентом "Асоціяції для громадських свобід", там не було ані одного українця й мабуть досі нема. Приглядаючись, як канадський уряд функціонує і міняється, він завважив, що між всякими дорадниками та асистентами чи заступниками міністрів не було нікого, хто не був би англійського, французького, або жидівського походження. Це тим більше варта уваги, що в Канаді існувала давніше дискримінація проти жидів, їх доступ до студій права та медицини був обмежений. Не зважаючи на це, вони здобули такі впливи. А де ми — питався суддя Тарнопольський. При кожній зміні уряду переможні партії шукають допомоги, де тільки можуть дістати. На жаль, нема в Канаді досить активних українців, з-поміж яких можна б вибирати.

Цей апель судді Тарнапольського до молодих канадських українців анґажуватися у загальноканадське громадське і політичне життя співзвучний з поглядами деяких жидівських соціологів та політологів, про впливи жидів на американську політику. Вони критично оцінюють роботу жидівського комітету для політичної акції (PAC) та інших жидівських груп, які дбають тільки про оборону інтересів Ізраїля. Вони дають гроші під час виборчих кампаній на тих кандидатів, які безумовно підтримують Ізраїль. С. М. Ліпсет називає це „загрозливим звуженням жидівського життя". На думку Сілвермана та інших „політичних вплив жидів в Америці у великій мірі є вислідом їх активної участи в господарських, професійних, громадських асоціяціях". Чере свою участь у них жиди здобули загальний вплив у суспільстві. „Жидівська політична сила росте тоді, коли жиди цікавляться не лише жидівською програмою, але загальними проблемами американського громадського та політичного життя" (Charles Silverman, Certain People. Summit Books, N.Y.)

Наприклад, у академічному світі велике число професорів, деканів і навіть президентів коледжів є жидівського походження. У проводах асоціяцій лікарів, адвокатів, математиків, психологів, учителів та інших значний відсоток становлять жиди. Займаючи провідні становища, їм легше приходиться впливати на громадську думку і на всякі рішення, які заторкають інтереси жидів.

Продовження буде.

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР Джордж Шулц, перебуваючи на Близькому Сході, критикував Ізраїль за окупацію західнього берега ріки Йордан і смуги Гази, нагадуючи, що впертість ізраїльського уряду і головно самого прем'єр-міністра Іцака Шаміра в тій справі може значно погіршити ізраїльсько-арабські відносини і знеохотити західніх приятелів Ізраїля, в тому числі ЗСА, далі займатися знайденням формули замирення і підписання мирового договору. Дж. Шулц перестеріг також палестинців, зокрема Палестинську Визвольну Організацію Ясіра Арафата, що терористичними актами вони не здобудуть для себе більше прав. Обидві сторони він закликав до визнання кризи і шукання розв'язки цієї складної проблеми

ПОНАД 2,000 ПЕРЕВАЖНО молодих палестинців перебувають за дротами у полоні без жадного обвинувачення і слідства. Їх прямо ізолювали армійські частини Ізраїля, посадили за огорожу на пустині, поклали для них примітивні шатра і держать їх у закладі, щоб таким способом зменшити число палестинських активістів на окупованих Ізраїлем арабських землях. „Вони обходять ся з нами гірше, як зі звіриною", — заявив кореспондентові газети „Ню Йорк Таймс" Джол Брінклі 32-річний палестинець Абу Ная, робітник з Гази. На цьому місці, пише „Ню Йорк Таймс" колись нічого не росло, стерчали камінні скали і множились ящірки. Тепер там животіють люди під примітивним лахміттям і під військовою вартою.

ПРЕЗИДЕНТ АВСТРІЇ Д-Р Курт Вальдгайм відвідує тепер офіційно Савдійську Арабію. В неділю, 5-го червня, він був прийнятий на авдієнції королем Фагдом у зв'язку з найвищим відзначенням його спеціяльною золотою медалею. Вальдгайм і Фагд в основному говорили про три важливі справи: закінчення іракссько-іранської війни, зменшення ізраїльсько-арабського напруження і збільшення співпраці Австрії із Савдійською Арабією. Уряд Савдійської Арабії влаштував для Вальдгайма парадне прийняття, запросивши на зустріч з ним весь дипломатичний корпус. Представники кількох держав не з'явились на прийняття, у зв'язку з веденою акцією проти Вальдгайма Світовим жидівським конгресом, але в загальному парада була на високому рівні.

У КАТЕДРІ СВ. ПАТРИКА...

(Закінчення зі стор. 1)

Апостольський Екзарх для вірменів-католиків, Єпископ Грецької Православної Церкви Ісая, Єпископ Української Автокефальної Православної Церкви Всеволод, Архимандрит Сирійської Церкви Атаназій, Архимандрит Етіопської Церкви Єсаг, Єпископ Лютеранської Церкви Вілліям Лазарет та ряд римо-католицьких єпископів з Ню Йорку та околиці.

Останнім приступив до престола Єпископ Василь Лостен, головний служитель, зі своїми капелянами і співслужителями — генеральним вікарієм, о. П. Пащаком, ЧСВВ, о. ігуменом О. Гавкалюком, ЧСВВ, о. дек. П. Федорчуком і о. дек. Юрієм Бінкавським. Дияконували о. Л. Ґоллейд і о. П. Сандрич.

Понад 4,000 осіб, що виповнили по береги катедру св. Патрика з великою увагою слідкували за українською католицькою Літургією, що її відслужив Владика В. Лостен при прегарному співі диякона о. Л. Ґоллейла і супроводі цілого з'єднаного хору. Неукраїнським учасникам давав постійно пояснення перебігу Богослужби в англійській мові проф. Осип Роль, як також роздано присутнім книжечки з тексом Літургії в українській та англійській мовах.

Після євангелія проповідь до вірних виголосив Кардинал О'Коннор, який на превелику радість і здивування українських учасників Богослужби, перших п'ять хвилин говорив українською мовою. У своїй проповіді, яку Кардинал продовжив відтак англійською мовою він підкреслив, що помимо єдности у вірі в Бога та в релігії, американці, як інші західні народи, не розуміють глибокої віри українського народу і величезного їхнього вкладу в християнство, яке вони зуміли втримати продовж тисяча років і сьогодні за нього страждають. Він завважив, що американці мають завжди багато зрозуміння для проблем Південної Америки, зокрема для релігійних проблем в тих країнах, але часто забувають про героїчну боротьбу українського народу за свій обряд та за віру в Бога. Кардинал звернув увагу на красу українського обряду, на ікони, на віру в Матір Божу, на чудовий початок християнства за часів князя Володимира. Він запевнив вірних українців, що у своїй близькій поїздці до СССР на святкування 1000-річчя Християнства він буде при кожній нагоді звертати увагу на релігійну та людську свободу і буде на все глядіти одвертими очима. Закінчив свої слова кардинал українським „дякую", на що присутні відповіли грімкими оплесками.

При кінці Літургії забрав ще слово Кардинал А. Касароли, який передав спеціяльні благословення від Папи Івана Павла II для українського народу з приводу їх відзначування 1000-річчя Християнства.

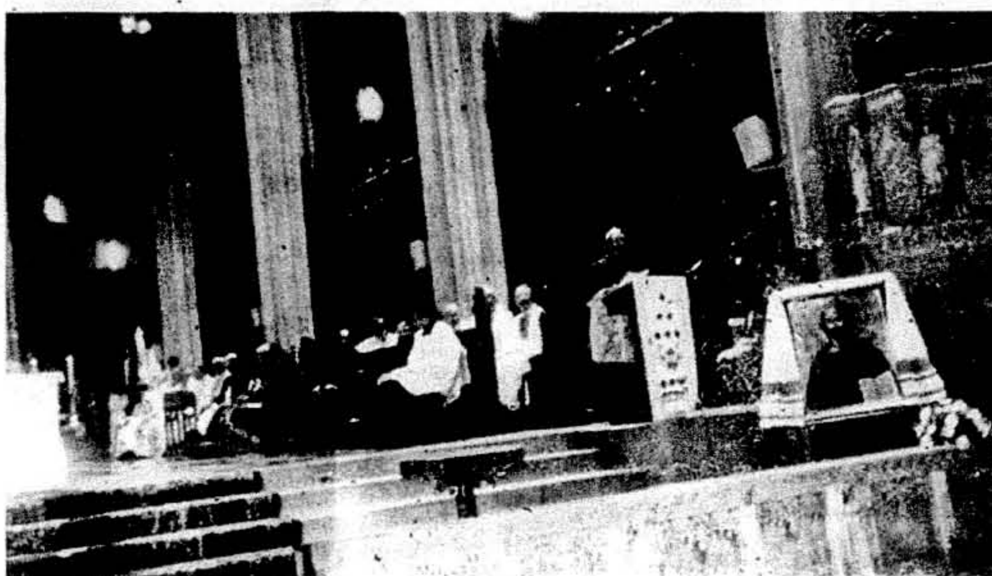
Останнім говорив Єпископ В. Лостен, який дякував духовним достойникам, за участь в тому святі, як теж усім українським і неукраїнським вірним, що прийшли щоб тут спільно відзначити 1000-річчя Хрищення України. Він коротко згадав про прийняття християнства св. Володимиром в Києві у 988 році та про долю релігії в українському народі продовж віків аж до сьогоднішнього її переслідування совєтським режимом. Дякуючи особливо Кардиналові Дж. О'Коннорові за його слова і поміч у влаштуванні цього релігійного свята, Владика В. Лостен передав йому копію ікони Почаївської Божої Матері.

Віднспіванням „многоліттєствія" і торжественним походом духовенства закінчилися відправи, після яких кардинал О'Коннор гостив усіх представників церков обідом у своїй резиденції.

Багатотисячна публіка довго ще не розходилася з-під катедри св. Патрика, вимінюючись враженнями з цього небуденного свята, яке було під кожним оглядом вдалим та організаційно вміло переведеним. У катедрі були присутні представники усіх трьох найбільших телевізійних станцій Ню Йорку, які у вечірніх новинках подавали короткі інформації та світлини із урочистостей. Найбільше вичерпні інформації подала станція Еі-Би-Сі, включно з мапою України. Заступлена була також американська преса журналістами з „Ню Йорку Таймсу", „Ню Йорк Дейли Ньюз", „Ню Йорк Сити Трібюн", „Нешенел Кетолік Ньюз", „Ню Йорк Кетолік" і „Нешенел Кетолік Реджістер". З української преси були представники „Свободи". Кожний із представників преси дістав добре опрацьовану течку з матеріялами про Українську Католицьку Церкву, про 1000-річчя Християнства в Україні, про Митрополита А. Шептицького і Патріярха Йосифа Сліпого, які приготовила Соня Глуховська Даррах, відповідальна за пресову інформацію.

Вірні заповнили катедру св. Патрика
(Фото: О. Старосічк)

Кардинал А. Касароли передає привіт від Папи
(Фото: ХВФ)

Кардинал Дж. О'Коннор приймає картину Почаївської Божої Матері
(Фото: ХВФ)

Кінцеве благословення дає Владика В. Лостен. Коло нього Кардинал Дж. О'Коннор, Кардинал А. Касароли і Митрополит С. Сулик
(Фото: ХВФ)

В річницю після втрати вийняткової людини

31-го травня 1987 року відійшов від нас назавжди за голосом Господнім дорогий наш друг і добродій сл. п. Омелян Ґавдяк, залишивши у дальшій земній мандрівці улюблену дружину Нусю, сина Ігоря, невістку Наталку і четверо внучат, а також рідну сестру, ближчу і дальшу рідню, приятелів, знайомих, церковну громаду св. Трійці у Сілвер Спрінг, Мд., якої духовним провідником і парохом є о. Тарас Лончина.

Покійний забрав зі собою останні проміння травневого світла, красу й радість, залишив по відході безмежну печаль, з якої всім, хто його знав, важко було отямитися. Одначе залишив нам світлу пам'ять про людину обдаровану людськими вартостями і відчуттями, де й коли треба було доложити своїх рук, тихо без розголосу для допомоги іншим.

Пригадую картини таборових обставин у Німеччині, коли громада була дещо розхитана політичними пристрастями й претенсіями до кого мала б належати УПА, забуваючи якраз про її воїнів, які напливали в той час з України. Омелян до цієї ситуації не міг обоятно приглядатися. Він виступив на цілий ріст понад усіх з політичними стажами і почав самостійно діяти, себто нести допомогу, яку тільки міг, а якої так дуже потребували збідовані, обдерті й з підірваним здоров'ям, ранені й голодом виснажені воїни УПА. Він всіх пригортав як рідних, починаючи від командира Байди до звичайного воїна Моряка включно. І я і моя подруга Оксана, яка потребувала негайної медичної допомоги, знайшли серед родини Ґавдяків куток правдивого тепла, духове опертя й звичайну на ті умови допомогу людських потреб, про які, на жаль, ніхто, ніхто не догадався.

І вже тут в Америці, Омелян з ріднею не засіли на лаврах матеріялізму. Він знову появився серед української громади як незламна одиниця за світлу ідею українського Патріярхату, яку в ньому, як і в інших мирян запалив і розгорнув у цілій діяспорі і в Україні Блаженніший Патріярх Йосиф Сліпий. На цій ниві він працював і віддав себе всеціло аж до останнього віддиху свого життя.

Вищезгадані чесноти ставлять перед нами прикладну людину, яка безмежно любила свою рідну землю, Церкву і свій прекрасний нарід. Сл. п. Омелян Ґавдяк заслужив своє місце на вічний відпочинок серед праведників, а серед нас, колишніх воїнів УПА, буде жити його постать прекрасної людини, патріота і добродія.

Я. С. Рента

В Москві...

(Закінчення зі стор. 1)

ду на присутніх високих церковних закордонних гостей.

Як відомо, говориться дальше в інформації АП, християнство на Сході поширилося з Київської Русі, його започаткував Київський князь Володимир Великий, прийнявши християнську віру сам, а потім наказав охрестити підлеглий йому нарід, який жив тоді на сьогоднішній території України. Чин першого хрищення киян відбувся в 988 році над рікою Дніпром.

Митрополит Філарет, виступаючи в суботу, 4-го червня, на пресовой конференції, говорив не тільки про повернення Церкві частини комплексу Київської Лаври, але також про друк Біблій, які появляться в накладі півмільйона примірників в російській і українській мовах.

Голова Католицької Церкви Папа Іван Павло II не бере особистої участи у цих ювілейних святкуваннях, бо фактично запрошення від московського Патріярха надійшло тільки на адресу Церкви, а не персонально на адресу Папи. Крім того Папа ставив раніше вимоги, що його відвідини в СССР можна тільки пов'язати з відвідинами католицьких громад в Україні і Литві.

Не бере участи в святкуваннях вселенський Патріярх Дімітріос.

Можна набути пам'ятки з концерту в Лінкольн Центрі

Джерзі Ситі, Н. Дж. — Як пам'ятку великого концерту у 1000-річчя Християнства в Україні, що відбувся в дні 14-го лютого в Лінкольн Центрі в Ню Йорку можна купити ще і тепер пропам'ятну афішу роботи мисткині-графіка Христини Зелінської в ціні 10 дол. Афіша в кольорах золотому та синьому, якими був первісно розмальований собор св. Софії в Києві, має величезну 30 1/2 інча на 22 інчі та може бути гарною прикрасою так в бюрах, як в крамницях чи приватних домах. Крім цієї афіші можна купити по ціні 100 дол. її репродукцію виконану на „сілкскрін" з власноручним підписом Х. Зелінської. Таких картин вироблено лише 100 примірників.

Окремо видана поема Тараса Шевченка „Неофіти", музичне оформлення до якої зробив сучасний український музик Мар'ян Кузан. Є у книжечці, що мистецько прикрасив наш мистець Святослав Гординський, видрукована на доброму крейдовому папері і подана рівнобіжно у чотирьох мовах — українській, англійській, французькій та німецькій з тим, що частини використані в ораторії М. Кузана є більшими літерами. Цю книжечку видану Секретаріятом Центрального Ювілейного Комітету Української Католицької Церкви у Вінніпегу можна купити за 5 дол.

Не менше гарно та дбайливо видана післяконцертова пропам'ятна програма з концерту в Лінкольн Центрі в англійській мові, з програмкою концерту в українській і англійській мовах. В ній, крім програми концерту поміщені привіти від президента Р. Регена, губернатора Ню Джерзі Томаса Кейна, губернатора Джорджії Джо Герріса, з приводу повторення концерту в Атланті, і сенатора Билла Бреллі.

В програмі подані також інформації про Фундацію Мазепи, яка була спонзором концертів в Ню Йорку та Атланті, ряд світлин із концерту в Ню Йорку та із прийняття, що відбулося після концерту, а далі інформації про програму, про композиторів та їхню творчість і про виконавців разом із їхніми світлинами. Коротко та зв'язко сказано також про 1000-річчя Християнства в Україні, з призначенням поінформувати про це чужинців.

Religious Music of Ukraine

Пропам'ятна афіша

MARIAN S. KOUZAN
NEOPHYTES
ORATORIO D'APRÈS LE POÈME DE TARAS CHEVTCHENKO
JAHRTAUSEND der TAUFE der RUS-UKRAINE

„Неофіти"

Religious Music of Ukraine

Післяконцертова програма

На кінці пропам'ятної програмки прізвища членів Фундації Мазепи, почесних спонзорів та членів хору з Атланти, що під проводом диригента Вілляма Нолла виконували програму так в Ню Йорку, як і в Атланті.

Розмір книжечки 8 1/2 ін. на 11 інчів. Папір — твердий блискучий.

Хто бажає дістати комплет усіх трьох пам'яток концерту, може їх набути за 15 дол.

Усі замовлення слати на адресу: Mazepa Foundation, Inc., 272 Old Short Hill Rd., Short Hills, N.J. 07078. Проситься долучити 1.50 дол. за пересилку.

Й. ТЕРЕЛЯ — ГІСТЬ КОЛЬОРАДО

Завдяки ініціятиві й наполегливим стараннням проф. Євгена Петрівського і проф. о. Павла Бабяка Кольорадський університет у Болдері запросив Йосипа Терелю дати на форумі цієї наукової установи публічну доповідь для студентів на тему: „Гласність — Горбачов — національні й релігійні права у Совєтському Союзі". З цієї нагоди 12-го квітня ц.р. на денверському летовищі достойного гостя, людину борця і героїчної посвяти, що стала символом живучости Української Католицької Церкви в Україні не лише для нас, у діяспорі, але й для цілого світу, урочисто вітали представники університету в особах Є. Петрівського й о. П. Бабяка та представники денверського відділу Патріярхального Т-ва мгр І. Костюк, інж. А. Лиско і мгр Т. Винар.

Публічна доповідь відбулася на другий день, 13-го квітня, в одній з кращих заль університету. Відімени університету шановного прелеґента, визначного сина Карпатської України представив зібраній публіці Є. Петрівський, подаючи дані з його життя, зокрема підкреслив його відданість і завзятість та глибоку релігійність у боротьбі за людські, національні й релігійні права українського народу, формально гарантовані совєтською конституцією, за що відбув 23 роки, більше половини свого життя у тюрмах, концтаборах і „психушках". Відтак попросив присутніх привітати достойного доповідача, а Тетяну Винар бути перекладачем.

Й. Тереля з великим знанням і переконанням почав свою промову від загальної характеристики Совєтського Союзу як імперії зла й нечуваного терору та системи поневолення і визиску людини. Ця диявольська система знищила мільйони власних громадян і жорстоко придушує усякі прояви вільної критики, домагання людських прав чи релігійної і національної свободи різних національностей Совєтського Союзу. В СССР ніколи не було й нема жодного соціялізму, а абсолютна влада комуністичної партії і всевладного КҐБ від самого початку була і є оперта на брехні й терорі. Перед західнім і третім світом Совєтський Союз виступає як апостол миру, а в дійсності увесь час зброїться до зубів та поширює брехню і ненависть до Америки.

В Україні, згідно з розповіддю Й. Терелі, настали дуже малі зміни на краще. Продовжують замикати й нищити католицькі церкви, арештують священиків і вірних, переслідують інакодумаючих, русифікують і нищать українську мову й культуру. Якщо б в Україні була дійсно „гласність", то він не був би сьогодні тут перед нами, а жив би в Україні й працював для свого народу й своєї церкви. Відтак коротко згадав про мартирологію Української Православної Церкви, що її Сталін знищив у 1930 році й про ліквідацію Української Католицької Церкви в 1946 році. Вони обі понесли великі людські втрати й були насильно інтегровані в Російську Православну Церкву. Заміри Сталіна не здійснилися. Обі ці церкви живуть, діють у підпіллі зокрема УКЦерква. Взагалі зараз у Совєтському Союзі відбувається нестримна хвиля релігійного й національного відродження. Його вже не в силі стримати чи знищити збанкрутована комуністична система. Боротьба за національну й релігійну свободу росте й продовжується. Відтак висвітлено багато цікавих і унікальних прозірок як доказ правди наведених фактів з відповідними поясненнями. На тому Й. Тереля закінчив свою знамениту доповідь. Слідували численні цікаві запити. Прелеґент старався відповідати речево й логічно, опираючися на фактах і власному досвіді. Можна ствердити, що публічний виступ Й. Терелі в Болдері був позитивним і корисним для добра української визвольної справи.

Користаючи з нагоди побуту Й. Терелі у Болдері, управа відділу денверського Патріярхального Т-ва під проводом мгра І. Костюка запросила його виступити перед українською місцевою громадськістю. В тій цілі зроблено відповідну організаційну й грошеву підготову для успішного проведення цієї небуденної події, яка відбулася 14-го квітня ц.р. в місцевій по береги виповненій церковній залі. Члени нашої громади були спрагнені дізнатися, що діється на рідних землях. Зацікавлення побачити легендарного й Божого чоловіка, який ходив по селах України й агітував людей повертатися до Католицької Церкви, було надмірне й щире. Треба ствердити, що сподівання присутніх вповні виправдалися.

Небуденний виступ Й. Терелі почався Молебнем у місцевій УКЦ, що його відправив парох нашої церкви о. С. Хміляр в асисті о. П. Бабяка, а відтак широкою доповіддю і показом прозірок. Шановного гостя доповідача представив голова відділу І. Костюк, подаючи короткі дані з його тернистого й страждального життя за волю українського народу й церкви. Він навів слова Й. Терелі пресовим кореспондентам, коли він вперше прибув до Амстердаму: „Ні Сталінові, ні жадному іншому совєтському вождеві не вдалося знищити Української Католицької Церкви в Україні".

Й. Тереля вийшов з-під селянської стріхи закарпатського села з того самого, з якого походив перший президент самостійної Карпатської України о. д-р Августин Волошин. Як молодий ідеаліст і патріот, посвятив своє життя, свій небуденний розум і здібності боротьбі за кращу долю свого народу. Ентузіястично. і довготривалими оплесками присутні вітали нашого шановного гостя.

Зворушений таким теплим і рідним прийняттям та виявом глибокої пошани для його особи і його праці, прелеґент почав свою доповідь привітом від своєї рідної парохії та висловив подяку й признання для нашої еміграції за її політичну й релігійну активну працю та за її живучість і жертвенність для добра народу. Ця позитивна особливо культурна й пропаґандивна діяльність має великий вплив на настрої й боротьбу нашого народу в нескореній Україні. Доповідач виявився великим ентузіястом і глибоко віруючим у неможливість знищення українського народу та його справедливих змагань за свою національну й релігійну свободу й волю.

Ми мали попередньо нагоду слухати доповідей декількох наших визначних дисидентів, що їх ґостила громада. Ніхто з них не зміг розкрити хоча б частинно загадочного сфінксу, що ним, на жаль, залишається у наших серцях і умах сучасна Україна та наші брати й сестри, об'єднані соборно в одній комуністичній псевдодержаві. Виконав це до певної міри своїми словами й прозірками Й. Тереля, представляючи нам дійсну страждаючу, віруючу і бойову Україну, що не здає позицій, не тратить віри, не капітулює, але бореться не зброєю, як це було за часів героїчної УПА, а новими більш достосованими до обставин методами. Був це неначе новий здоровий і свіжий подув вітру і цілюща вода з України для нас усіх. Зокрема повинен бути для наших розгорячених політиканів, що не вміють чи не хочуть знайти спільної дороги до єдности й співпраці для добра нашого поневоленого народу.

Про цю єдність прелеґент неодноразово натякав і ставив наголос, яка тут і там, в Україні, може бути найуспішнішою зброєю проти московських імперіялістів і їхніх прихвостнів, що рекрутуються з рядів нашого народу. Дуже боляче він переживає наше тут поділене й розбите святкування Тисячоліття Хрищення України. На рідних землях має місце об'єднана підготова, яка охоплює крім католиків і православних також підпільні протестантські церкви й буде могутнім виявом відродження віри в атеїстичній імперії, що здивує західній світ.

Ахілловою п'ятою Совєтського Союзу була і є проблема поневолених неросійських народів. Особливо тепер, з огляду на широко й голосно реклямовану „гласність", наступає масове відродження націоналізму й релігії, що охоплює не лише европейську частину імперії, але також азійські мусулманські народи. До відродження націоналізму в мусулманських республіках дещо причинилися також наші земляки, що їх за Сталіна туди масово виселювали.

Як вірний син Срібної Землі, доповідач підкреслив ролю і значення Карпатської України в національному і релігійному відродженні, зокрема в організації і поширенні підпільної УКЦеркви, яка нині є носієм українського націоналізму і має багато молоді та вірних, що є готові на страждання і муки. Вона нараховує понад 10 єпископів, приблизно 1,200 священиків і 5 мільйонів вірних. Велику ролю у тому відродженні відіграв Грушів з його появою Божої Матері, що спричинило масові багатотисячні прощі не тільки самих українців з центральних земель, але навіть грузинів і інших національностей. Грушів об'єднав Україну, сказав Й. Тереля, і це є історичний факт!

Підпільна УКЦ сьогодні бореться за леґалізацію, а не за реєстрацію, щоб мати не лише ширшу базу діяльности, але також так дуже потрібні зв'язки й відносини з европейськими церквами, які є готові нам помогти у відбудові, якщо наша церква буде леґально відновлена. УКЦ дуже тісно співпрацює у своїх акціях з іншими підпільними церквами, зокрема протестантськими. Та найкраща співпраця є налагоджена з Литовською Католицькою Церквою.

Якщо б прийшло до леґалізації нашої церкви в Україні, то користаючи з досвіду минулого, частина її залишиться у підпіллі, щоб знову не бути знищеною цілковито.

Закликав Й. Тереля усю нашу еміграцію до підсилення акції в обороні нашої церкви як католицької, так і православної у вільному світі. Прозірки, що їх висвітлював доповідач і його обширні пояснення — це своєрідна задокументована історія відродженої підпільної УКЦ від скромних початків аж по сьогоднішній день. Вони є незаперечним доказом сучасної живучости і страждань українського народу в його боротьбі за національні й людські права та за леґалізацію УКЦеркви в Україні.

На закінчення цієї незабутньої імпрези молода пластунка Соня Желем вручила достойному гостеві китицю квітів, а слухачі вставанням з місць відспівали пісню „Боже, вислухай благання".

Іван Стебельський

Стейтовий фестиваль у південному Ню Джерзі

Мисткиня Т. Марків із Миллвиллу прикрасила своїми образами виставку української групи в часі стейтового етнічного фестивалю в Глесборо коледжі.

(Фото Дори Рак)

Стейтовий міжетнічний фестиваль у Глесборо коледжі в південному Ню Джерзі був доброю нагодою, щоб влаштувати виставку, присвячену тисячоліттю християнства в Україні у цьому ювілейному році.

Цей фестиваль відбувся заходом етнічного бюра у департаменті стейту при співпраці етнічної губернаторської ради вже другий раз. Ціллю цього проєкту є поширити вплив бюра і ради на середні і західні повіти та притягнути етнічні групи з цього терену до співпраці. Вправді відбувається щороку стейтовий фестиваль у Парку „Свободи" в Джерзі Ситі, але там беруть участь радше етнічні групи і організації з повітів стейту.

Добре підібрано місце на фестиваль у студентському центрі стейтового коледжу, розміщеного у малому містечку Глесборо, де в просторих коридорах примістилися цікаві виставки різних національностей, у великій студентській їдальні виставлено на продаж своєрідні харчі, а в авдиторії відбулася офіційна частина з участю секретаря стейту Джейн Бурджіо, представників коледжу і міста та членів етнічної ради.

У довшій промові Дж. Бурджіо говорила про вклад етнічних груп у розвій стейту, а у південній частині, головно скандинавських груп, з яких шведська якраз обходить 350-ліття свого поселення в Ню Джерзі (з 1638 року). Окреме місце у своєму слові приділила святкуванню тисячоліття хрищення України.

Програмою проводив справно Андрій Кейбіда, член етнічної ради, який доклав багато старань, щоб заохотити українські громади до участи у фестивалі. Під час фестивалю і при офіційному відкритті грала студентська оркестра коледжу під диригентурою Роберта Тейлора.

Підготовою української участи зайнявся окремий комітет під проводом д-ра Івана Куйдича і Олександра Ковбаси. Цей терен охоплює кілька громад — у Вайнленді, Черрі Гиллі, Миллвиллі, Вудбайні і ін. Д-р І. Куйдич, який здавна очолював делегатуру стейтової ради УККА для цих громад, приготовив виставку під знаком тисячоліття. Великий вибір книжок англійською і українською мовами, підібраних тематично, з його обширної бібліотеки вказував чужинній публіці на значну видавничу активність українців у вільному світі. Виставку прикрашувала збірка образів мисткині Терези Марків із Миллвиллу, між якими було й кілька об'єктів дерев'яної церковної архітектури. Від родини Сороханюк був прецизно різьблений модель гуцульської церкви, прикрашений інтарсією і інкрустацією.

З рамени стейтового комітету тисячоліття виставлено мистецькі афіші, в тім оригінальні проєкти Люби Мазяр і Марійки Голінатої, та брошури (координації Д.Р.).

Добру пропаганду українській групі робили пані з парохій у Миллвилл і Вілліямставні, які продавали смачні українські страви, солодке печиво і писанки (це була українська Велика Субота). Можливо й ще була причина, що не вдалося заанґажувати до виступу якогось ансамблю. Все ж приємний був сольовий виступ Романа Левицького, який при супроводі бандури заспівав кілька пісень, а ще й під кінець програми виступив молодий бандурист, українець з Арґентини. Кілька виступів інших етнічних ансамблів виповнили пополудневу програму.

В інтересі української національної ґрупи є закріпити співпрацю усіх громад на терені стейту, щоб у виступах в американському середовищі запрезентувати себе чисельно. Це важне, бо офіційна цензусова цифра мешканців стейту, які зареєстрували себе у 1980 році як приналежні до українського роду, зменшилася до 80,751, хоча на підставі оцінки повинно б бути майже двіста тисяч. Тож у цій ситуації наші інтереси покриваються з урядовими, щоб південний Ню Джерзі включити у загальностейтову діяльність. Громади є живучі, а громадські діячі на тому терені енергійні і компетентні, які потраплять відшукати людей українського роду і закріпити зв'язок з іншими осередками у стейті — Трентон, Нюарк, Джерзі Ситі тощо.

Дора Рак